

၉၈၈၅၅

პოლ ოსტერი

მისნის ღამე

დიდუქნის
ბიბლიოთეკა

პოლ ოსტერი
მისნის ღამე

Paul Auster
ORACLE NIGHT

მთარგმნელი ქეთი ქანთარია

© 2003 by Paul Auster
All rights reserved.
Translation rights arranged with the Carol Mann Agency, New York, NY

© გამომცემლობა „დიოგენე“, 2012, 2024
ყველა უფლება დაცულია.

ISBN 978-9941-11-850-0

www.diogene.ge

ედღენება ქ. ბ. ე. ს. ჯ.-ს ხსოვნას

დიდხანს ვიავადმყოფე. საავადმყოფოდან ჩემი გამონერის დღე რომ მოახლოვდა, სიარული ლამის დავინწყებული მქონდა, მგონი, ისიც კი აღარ მახსოვდა, ვინ და რა ვიყავი. „თავს ძალა დაატანე,“ – მითხრა ექიმმა, – „არ შეეპუო და სამ-ოთხ თვეში ჩვეულ ცხოვრებას დაუბრუნდები“. არ დაუფჯერე, მაგრამ მის რჩევას მაინც მივდიე. ექიმებს სასიკვდილოდ ვყავდი გადადებული და ახლა, როცა მათ ყველა პროგნოზი გაუეცრუე და რალაც იდუმალი ძალის მეოხებით სიკვდილს გადავურჩი, სხვა რა დამრჩენოდა? უნდა მერწმუნა, რომ მთელი ცხოვრება წინ მქონდა.

მოკლე-მოკლე გასეირნებებით დავინწყე. სახლს ერთ-ორ კვარტალზე მეტად არ ვშორდებოდი და მალევე შინ ვბრუნდებოდი. ოცდაათოთხმეტი წლის ვიყავი, მეტის კი არა, მაგრამ ავადმყოფობამ დამაბერა და დამაჩანჩანაკა; იმ მოხუცებებით დავდიოდი, ნაბიჯი რომ ერევათ ხოლმე, წინ თუ არ დაიხედეს. ასე ჩანჩალის დროსაც კი თავში უცნაურ სიმსუბუქეს ვგრძნობდი, თითქოს ტვინში რალაც გაყვანილობა გამდიოდა, რომლის მავთულებიც ერთმანეთში აბურდულიყო და სხეულს არეულ სიგნალებს აძლევდა. სამყარო თვალწინ მიელავდა, სადლაც მიცურავდა, როგორც დატალღულზედაპირიან სარკეში არეკლილი გამოსახულებები. საკმარისი იყო, რამეს ჩავკვირვებოდი – ვთქვათ, ქალის ცისფერ შარფს ან მანქანის ფარების წითელ შუქს, – ფერთა სიუხვიდან მისი გამორჩევა მეცადა, რომ

გამოსახულება თვალწინ მემსხვრეოდა, წყლიან ქიქაში ჩანვეთებუ-
ლი საღებავივით ირეოდა და ქრებოდა. ყველაფერი თრთოდა და
კრთოდა, სხვადასხვა მიმართულებით მიქროდა. პირველი რამდენიმე
კვირა იმის თქმაც კი მიჭირდა, სად მთავრდებოდა ჩემი სხეული და
სად იწყებოდა დანარჩენი სამყარო. კედლებს ვეხლებოდი, სანაგ-
ვეებს ვაყირავებდი, სასეირონოდ გამოყვანილი ძაღლების საბელებს
ვედებოდი, ქარში მოფრიალე გაზეთებში ვეხვეოდი, უსწორეს ტრო-
ტუარებზე ვბორძიკობდი. მთელი ცხოვრება ნიუ-იორკში გავატარე,
მაგრამ მის ქუჩებს და გამგლელ-გამომგლელს ალღოს ვეღარ ვუ-
ღებდი და ყოველ ჯერზე, როცა სასეირონოდ გავდიოდი, თავს ისე
ვგრძნობდი, როგორც უცხო ქალაქში დაკარგული კაცი.

იმ წელს ზაფხული ადრე დადგა. ივნისის პირველივე კვირის
ბოლოს მძიმე, დახუთული, დამთრგუნველი ამინდი დაიჭირა: ცას
დღითიდღე მომწვანო ნალვლისფერი ერეოდა, ჰაერში ნაგვისა და
გამონაბოლქვის სიმყრალე ტრიალებდა, ყოველი აგური, ასფალტის
ყოველი ფილა სიმბურვალეს გამოსცემდა, მე კი თავს ვაიძულებ-
დი, ყოველ ცისმარე დღეს კიბე ჩამევილო და ქუჩაში გავსულიყავი.
თავში გამჯდარი ბურანი თანდათანობით მეწმინდებოდა, ძალ-ღონე
ნელ-ნელა მიბრუნდებოდა. ახლა უკვე შემეძლო, უფრო მოშორე-
ბულ კვარტალებამდეც მევილო. მალე ყოველდღიური სეირნობების
ხანგრძლივობა გავზარდე და თანდათანობით ქუჩაში გატარებული
ათი წუთი ოცად მექცა, საათი – ორ საათად, ორი საათი კი – სა-
მად. ფილტვები ჰაერისგან მისკდებოდა, კანი ოფლით მეცვარებო-
და; ისე დავბორიალებდი, თითქოს სხვის სიზმარში ვიყავი: ბრბოს
მივაპობდი, უხმოდ ვადევნებდი თვალს სამყაროსეულ ძრაობას. ვერ
ვიჯერებდი, რომ ოდესღაც მეც სხვა ფეხით მოსიარულეებს ვგავ-
დი – დაგვიანების შიშით მუდამ მოჩქარე, მუდამ სულმოუთქმელად
მორბენალ, მზის ამოსვლიდან ჩასვლამდე ათას საქმეს შეჭიდებულ
ადამიანებს. ახლა თამაშის ასეთ წესებს ჩემი ჯანმრთელობა ვეღარ
განვდებოდა. დაზიანებული საქონელი ვიყავი – ხარვეზებით მომუ-
შავე ნაწილების და ნერვული კვანძების ნაზავი. გიჟური შოვნა-ხარ-
ჯვის მიმართ სრულიად გულგრილი გავხდი. ამ ყველაფრის ფონ-

ზე სასაცილო ის იყო, რომ სიგარეტს ხელახლა მივუბრუნდი და სალამოებს ბოლით გაბულულ კაფეებში ვატარებდი, ლიმონათს და ცხელ ყველიან სენდვიჩებს მივირთმევდი, თან გვერდით მსხდომთა მუსაიფს ვუსმენდი და სამი სხვადასხვა გაზეთის სტატიებს თვალს ერთდროულად ვავლებდი. დრო გადიოდა.

იმ ღირსსახსოვარ დილას, როცა ეს ამბავი დაიწყო – 1982 წლის 18 სექტემბერს – ბინის კარი სადღაც ათის ნახევრიდან ათ საათამდე გამოვიხურე. მე და ჩემი ცოლი ბრუკლინში, კობლ ჰილში ვცხოვრობდით – ბრუკლინ ჰაითსსა და კეროლ გარდენზს შორის. ჩვეულებრივ, სასეირნოდ ჩრდილოეთით დავდიოდი ხოლმე, მაგრამ იმჯერად სამხრეთის მიმართულება ავირჩიე, კორტ სტრიტთან მარჯვნივ შევეუხევე და ექვსი თუ შვიდი კვარტალი ასე ვიარე. ცას ცემენტის ფერი ელო: ნაცრისფერ ღრუბლებს, ნაცრისფერ ჰაერს მათსავით ნაცრისფერი ქარი არხევდა, ერეკებოდა და წვრილ წვიმად წურავდა. ასეთი ამინდი ყოველთვის მიყვარდა, პირქუში ატმოსფერო მთლიანად მავსებდა და ოდნავადაც აღარ მედარდებოდა, რომ ცხოვრების საუკეთესო წლები, როგორც ჩანდა, უკვე უკან მომეტოვებინა. შინიდან ასე, ათი წუთის გამოსული ვიქნებოდი, როცა კეროლ სტრიტსა და პრეზიდენტ სტრიტს შორის, ქუჩის გადაღმა, საკანცელარო ნივთების მაღაზიას მოვკარი თვალი. მაღაზია ფეხსაცმლის სახელოსნოსა და ღვინის სადღელამისო სარდაფს შუა კობტად იყო ჩამჯდარი. შეუხედავი, გაქუცული შენობების რიგში თვალმისაცემი, დასახსომებელი ფასადი მხოლოდ მას ჰქონდა. მაშინვე მივხვდი, რომ დიდი ხნის გახსნილი არ უნდა ყოფილიყო. სიახლე ყოველთვის ცნობისმოყვარეობას ალგვიძრავს, თანაც მაღაზიის ვიტრინა ძალიან ორიგინალურად გაეფორმებინათ (კალმისტრებით ნაგები ცათამბჯენები, ფანქრებით და სახაზავებით გამოყვანილი მანჰეტენის სილუეტი ცის ფონზე), მაგრამ, ამ ყველაფრის მიუხედავად, „ქალაქის სასახლე“ მაინც ძალიან პატარა იყო იმისათვის, რომ იქ ფეხი განსაკუთრებული მოლოდინით შეგედგა. თუკი მაინც გადავწყვიტე ქუჩაზე გადასვლა და ახალი მაღაზიის სტუმრობა, მიზეზი ის იყო, რომ მუშაობის დაწყება მსურდა. ამ მოთხოვნილებას ჯერ ვერ ვაცნობიერებდი – ძნელად აღსაწერ

სურვილს, რომელიც ბოლო ხანებში მომეძალა, ჯერ სახელს ვერ ვარქმევდი, არადა, ის სწორედ იმის ნიშანი იყო, რომ წერა მინდოდა. საავადმყოფოდან მაისში გამოვეწერე და მას მერე არაფერი – წინადადება კი არა, სიტყვაც არ დამეწერა. თითქოს ამის სურვილი არც მქონდა, მაგრამ ახლა, აპათიასა და სიჩუმეში გატარებული ოთხი თვის შემდეგ, მოულოდნელად ქალაქისა და წერისთვის საჭირო სხვა ნივთების მარაგის შევსება მომინდა: ახალი ფანქრები და კალმები, ახალი ბლოკნოტი, ახალი სამელნე და სამლელეები, წიგნაკები და საქალაქეები, ერთი სიტყვით, ყველაფერი ახალი.

სალაროს უკან, კარის სიახლოვეს, ჩინელ მამაკაცს მოვკარი თვალი: ჩემზე ოდნავ ახალგაზრდა ჩანდა. მალაზიაში შესვლამდე ვიტრინაში შევიხედე და იქაურობას თვალი შევავლე. ის კაცი გადაშლილ უბის წიგნაკს ჩასცქეროდა და მასში შავი ფანქრით ციფრებს სვეტებად წერდა. მოკლესახელოიანი პერანგი ეცვა, იმის მიუხედავად, რომ იმ დღეს გვარიანად გრილოდა – თხელი, ღიასაყელოანი საზაფხულო პერანგი, რომლის სახელოებიც წვრილ სპილენძისფერ მკლავებს ვერ უმაღავდა. კარი რომ შევალე, მის თავზე დაკიდებულია ზანზალაკმა დაინკარუნა და კაცმა წუთით თავი ასწია, რათა თავის თავაზიანი დაკვრით მომსალმებოდა. საპასუხოდ მეც დავუქნიე თავი, მაგრამ ხმის ამოღება ვერ მოვასწარი, რომ ჩინელი ისევ დაიხარა და თვლას და ანგარიშს დაუბრუნდა.

შეიძლება, დაემთხვა და გარეთ, კურტ სტრიტზე, იმ წუთებში მოძრაობა შენელებული იყო, შესაძლოა, ვიტრინას ჰქონდა სქელი მინა, მაგრამ მალაზიას თვალი მოვავლე თუ არა, მაშინვე გავაცნობიერე, როგორი სრულყოფილი, იდეალური სიმშვიდე იყო შიგნით. იმ დღეს შესული პირველი მომხმარებელი ვიყავი, სიჩუმე კი ისეთი იდგა, ზურგს უკან ფანქრის წვერის მოძრაობის ხმა მესმოდა. ახლაც კი, როცა იმ დილას ვიგონებ, მაშინვე ფანქრის წვერის წრიბინი მახსენდება. ეს ხმა ისე მკაფიოდ ჩამესმის, რომ ვხვდები – თუკი ამბავში, რომლის მოყოლასაც ახლა ვაპირებ, რამე აზრი ყრია, მაშინ ყველაფერი იმ წუთებში დაიწყო, როცა სამყაროს ყველა ხმასა და ხმაურში მხოლოდ ფანქრის წვერის ხმა გამოვარჩიე.

თაროებს აუჩქარებლად დაფუყევი. რამდენიმე ნაბიჯს რომ გადავდგამდი, ვჩერდებოდი და გასაყიდად გამოდებულ ნივთებს ვათვალიერებდი. იმათი უმეტესობა სტანდარტული სასკოლო და საოფისე საქონელი გამოდგა, მაგრამ, ასეთი სიუხვის მიუხედავად, თითოეული ნივთი საოცრად სწორად და გააზრებით იყო შერჩეული. მრავალფეროვნებამაც გამოაცა: სხვადასხვა სიგრძის ექვსნაირი სპილენძის სამაგრი, ქალაღის დასტის დამჭერი – თორმეტ სახეობამდე, ერთი სიტყვით, სულო და გულო, მეპატრონეს თითქმის არაფერი დავინწყებოდა. მერე კუთხეში მოვუხევე და ის-ის იყო, კარისკენ უნდა წავსულიყავი, რომ თვალი საუცხოო ხარისხის უცხოური ნაწარმით დატვირთულმა თარომ მომტაცა. რა აღარ ენყო ზედ: ტყავის ყდიანი იტალიური ბლოკნოტები, ფრანგული სატელეფონო წიგნაკები, იაპონური ბრინჯის ქალაღის შეკვრები. იქვე რვეულების ორი დასტა იდო: ერთში გერმანულები ენყო, მეორეში – პორტუგალიურები. პორტუგალიური რვეულები განსაკუთრებით მიმზიდველად მომეჩვენა და როგორც კი ერთ-ერთი იმათგანი ხელში დავიჭირე, მისი მაგარი ყდა, უჯრედებიანი ფურცლები, ხარისხიანი, სქელი ქალაღი თითებით შევიგრძენი, მაშინვე მივხვდი: იქიდან ისე ვერ გავიდოდი, რომ ერთი ასეთი რვეული არ შემეძინა. არაფერი განსაკუთრებული, ფუფუნებისთვის განკუთვნილი მათში არ ყოფილა. პრაქტიკული, საჭირო ნივთები იყო – სადა შესახედაობის, მარტივი და კარგად სახმარი; ისეთიც კი არა, რომ ვინმესთვის ჩუქება მოგსვლოდა აზრად. ნაჭრის ფაქტურის ყდა მომეწონა და კიდევ მათი ფორმა და ზომა: ცხრა და მეოთხედი ინჩის სიგრძისა და შვიდი და მეოთხედი ინჩის სიგანის ფორმატი, ჩვეულებრივ რვეულზე უფრო მოკლე და განიერი. ვერ ავხსნი, რატომ, მაგრამ ეს პროპორციები აუხსნელ კმაყოფილებას მგვრიდა და როცა რვეული ხელში პირველად დავიჭირე, ლამის ფიზიკური სიამოვნება განვიცადე, ძნელად აღსანერი სიხარულის უეცარი მოზღვავება ვიგრძენი. დასტაში მხოლოდ ოთხი ასეთი რვეულილა იყო დარჩენილი, ყოველი მათგანი სხვადასხვა ფერისა: შავი, წითელი, ყავისფერი და ლურჯი. ლურჯი ავირჩიე, ის ცალი, რომელიც დასტას ზემოდან ედო.

იმ ნივთების მოსაძებნად, რომელთა შესაძენადაც მალაზიაში შემოვედი, კიდეც ხუთი წუთი დამჭირდა, მერე კი სალაროსკენ გავემართე და შენაძენი დახლზე დავანყვე. მამაკაცმა კიდეც ერთხელ გამიღიმა თავაზიანად და სალაროს აპარატის კლავიატურას თითებით დაურბინა. ყოველი ახალი ნივთის გატარებისას ლილაკებს ხმაურით აჭერდა, მაგრამ როცა ჯერი ლურჯ რვეულზე მიდგა, მცირე ხანს შეყოვნდა, ჩემი შენაძენი ჰაერში შეათამაშა, დაატრიალა და ყდას თითები ფაქიზად დაუსვა – ნივთის ჯეროვნად დამფასებელი კაცის ფესტი იყო, მკაფიო, ზუსტი, ლამის ალერსის გამომხატველი.

– მშვენიერი ნიგნაკია, – წარმოთქვა შესამჩნევი აქცენტით, – მაგრამ მეტი აღარ არის. პორტუგალიური აღარ არის. ძალიან ცუდი ამბავია.

ვერ გავიგე, რას გულისხმობდა. მისი ნათქვამის გაგება არც მიცდია, ჩუმად რალაც ჩავილაპარაკე, რვეულს განსაკუთრებული ხიბლი და სისადავე შევუქე და მერე საუბრის თემა შევცვალე.

– დიდი ხანია, ამ ბიზნესში ხართ? – ვკითხე, – ყველაფერი სრულიად ახალი გაქვთ, მალაზია კი – სუფთა და დანკრიალებული.

– ერთი თვეა, – მომიგო, – აგვისტოს ათში დიდი გახსნა გვექონდა.

ამას რომ ამბობდა, მომეჩვენა, რომ რალაცნაირად წელში გაიმართა, პატარა ბიჭივით გაიჯგინა და მკერდი მეომრის შემართებით გაშალა, მაგრამ როგორც კი ვკითხე, მალაზიაში საქმე როგორ მიგდით-მეთქი, რვეული დახლზე ფრთხილად დადო და თავი გააქნია.

– ძალიან მძიმედ, – მითხრა, – ბევრი იმედგაცრუება იყო.

თვალეში რომ ჩავხედე, მივხვდი: იმაზე რამდენიმე წლით უფროსი იყო, ვიდრე თავიდან მეგონა. ოცდათხუთმეტისა მაინც იქნებოდა, შეიძლება ორმოცისაც. რალაც უაზრობა ვთქვი, საქმე უნდა გააგრძელოთ და მდგომარეობაც გამოსწორდება-მეთქი, მაგრამ იმან მხოლოდ თავი გამიქნია და გამიღიმა.

– მალაზიის გახსნა ყოველთვის იყო ჩემი ოცნება, – მითხრა, – ასეთი მალაზიის, სადაც ბევრი კალამი და ქალაღია. ჩემი დიდი ამერიკული ოცნება. საქმე, შემოსავალი ყველასთვის. ხომ სწორად ვამბობ?

– დიახ, – ვუპასუხე, თუმცა ჯერ ვერ ვხვდებოდი, საით მიჰყავდა ეს საუბარი.

– ყველას აქვს სიტყვები, – განაგრძო მალაზიის მეპატრონემ, – ყველას უნდა რალაცის ჩანერა. სკოლის ბავშვები გაკვეთილებს ჩემ რვეულებში წერენ. მასწავლებლები ნიშნებს ჩემ რვეულებში უწერენ. სასიყვარულო წერილებს ჩემ კონვერტებში დებენ და ისე გზავნიან. დავთრები ბულალტრებისთვის, წიგნაკები საყიდლების სიისთვის, ბლოკნოტები საქმეების ჩამოსაწერად. რაც აქ არის, ყველაფერი მნიშვნელოვანია ცხოვრებაში და ამის გამო ბედნიერი და ამაყი ვარ.

ისეთი საზეიმო გამომეტყველებით წარმოთქვა ეს ტირადა, ცხოვრების საზრისისა და მისადმი ერთგულების იმგვარი შეგრძნებით, უნდა გამოვტყდე, გულიც კი ამიჩუყდა. საკანცელარიო მალაზიის გამყიდველია, მაგრამ ხედავ, რანაირი-მეთქი, – გაეფიქრე, – მყიდველს ქალაქის მეტაფიზიკაზე ესაუბრება, როგორი პასუხისმგებლობით ემსახურება ადამიანთა მოდგმას, მის ურიცხვ მოთხოვნილებებს რა მძაფრად შეიგრძნობს-მეთქი. არ გამოვრიცხავ, ალბათ იყო ამაში რალაც კომიკურიც, მაგრამ ნამდვილად შემოიძლია ვთქვა: ამ კაცს რომ ვუსმენდი, გაცინების სურვილი ერთხელაც არ გამჩენია.

– კარგი ნათქვამია, – ვუთხარი, – შეუძლებელია, არ დავეთანხმოთ.

ჩემმა ქათინაურმა თითქოს გუნება გამოუკეთა და გამოაცოცხლა. ძლივს შესამჩნევად გამიღიმა, თავი მსუბუქად დამიკრა და სალაროს აპარატის კლავიატურაზე თითებით თამაში განაგრძო.

– აქ, ბრუკლინში, ბევრი მწერალია, – მითხრა, – ეს უბანი მწერლებითაა სავსე. ალბათ კარგი იქნება ჩემი ბიზნესისთვის.

– ალბათ, – დავეთანხმე, – თუმცა მწერლებს ერთი ცუდი საქმე სჭირთ: უფრო ხშირად ფული არა აქვთ ხოლმე.

– აჰ! – აღმოხდა მოულოდნელად, სალაროდან ამომხედა, გულლიად გამიღიმა და ოკრობოკრო კბილები გამოაჩინა, – მგონი თვითონაც მწერალი უნდა იყო!

– ოღონდ ეგ არავის უთხრათ, – ვუპასუხე. ვცდილობდი, საუბრისთვის სახუმარო ტონი მიმეცა, – ჩვენ შორის დარჩეს ეს ამბავი, საიდუმლოდ.

რაც ვთქვი, მაინცდამაინც სასაცილო არ უნდა ყოფილიყო, მაგრამ ჩემს თანამოსაუბრეს რიგიან ხუმრობად მოეჩვენა და რამდენიმე წუთი გულის წასვლამდე იცინა. რალაც უცნაური, სტაკატოს რიტმი იყო მის სიცილში – ლაპარაკსაც ჰგავდა და იმავდროულად სიმღერასაც, ხორხიდან არაბუნებრივი ხმა ნანყვეტ-ნანყვეტ, მექანიკურად ამოსდიოდა.

– ჰა, ჰა, ჰა. ჰა, ჰა, ჰა. ჰა, ჰა, ჰა. ესე იგი, არავის ვუთხრა, – მითხრა სიცილით, როგორც კი სული ოდნავ მოითქვა, – დიდი საიდუმლოა. მარტო მე და თქვენ უნდა ვიცოდეთ! აი, პირზე ბოქლომი დავიდე. ჰა, ჰა, ჰა!

მერე სალაროს მიუბრუნდა და საქმე განაგრძო. იმ დროისთვის, როცა ყველა ჩემი შენაძენი აღნუსხა და დიდ პარკში ჩაანყო, უკვე სერიოზული გამომეტყველება დაბრუნებოდა.

– თუ ერთ დღეს ლურჯ პორტუგალიურ რვეულში მოთხრობას ჩაწერთ, – მითხრა თავისი კოჭლი ინგლისურით, – ძალიან გახარებული კაცი ვიქნები. გულში სიხარული მექნება.

უცებ ვერ მოვისაზრე, რა უნდა მეპასუხა ამ სიტყვებზე, მაგრამ სანამ რამეს მოვიფიქრებდი, ჩინელმა პერანგის გულის ჯიბიდან სავიზიტო ბარათი ამოიღო და დახლს ზემოდან გამომინოდა. ბარათის ზედა ნაწილში მსხვილი ასოებით იყო დაბეჭდილი სიტყვები: „ქალაქის სასახლე“. მათ მისამართი და ტელეფონის ნომერი მოჰყვებოდა, დაბლა კი, მარჯვენა ქვედა კუთხესთან ბოლო ინფორმაცია ეწერა: „მ. რ. ჩანგი, მალაზიის მფლობელი“.

– გმადლობთ, ბატონო ჩანგ, – ვუთხარი ისე, რომ ბარათისთვის თვალი არ მომიცილებია. მერე ჯიბეში ჩავიცურე და საფულე ამოვიღე, რათა გავსწორებოდი.

– ბატონი არა, – მითხრა ჩანგმა და ისევ იმ გულლია ღიმილით გამიღიმა, – მ. რ. მირჩენია. ასე უფრო მნიშვნელოვნად ჟღერს. უფრო ამერიკულად.

კიდევ ერთხელ დავიბენი და სათქმელს თავი ისევ ვერ მოვაბი. გონებაში რამდენიმე მოსაზრებამ გამირბინა იმის თაობაზე, თუ რის აღმნიშვნელი შეიძლებოდა ყოფილიყო ეს ინიციალები. მენ-

ტალური რესურსები. მრავალჯერადი რეინტერპრეტაცია. მისტერიის რეფლექსია. თუმცა ვარაუდი ხმამაღლა არ გამოითქვამს. ნაფიქრალიდან ზოგი რამ მაინც უთქმელი უნდა დარჩეს-მეთქი, – ვუთხარი საკუთარ თავს და ეს პატარა კაცი ჩემი გონების უხეირო გავარჯიშების შედეგებით აღარ შემინუსებია.

ხანმოკლე და დამაბნეველი პაუზის შემდეგ ჩანგმა შენაძენით სავსე თეთრი პარკი გამოიმნოდა და მაღლობის ნიშნად თავი დამიკრა.

– აბა, ხელი მოგმართოვდეთ! წარმატებებს გისურვებთ თქვენც და თქვენს მალაზიასაც, – მხოლოდ ეს ვუთხარი.

– ძალიან პატარაა ეს ქალაქის სასახლე, – მომიგო, – ბევრი არაფერი მაქვს. მაგრამ მეტყვი, რა გჭირდებათ და ყველაფერს შევუკვეთავ. ყველაფერს ვიშოვი, რაც გინდათ.

– ძალიან კარგი, – მივუგე, – მაშ, შევთანხმდით.

მივტრიალდი და მალაზიიდან გასასვლელად მოვემზადე, მაგრამ მოულოდნელად ჩანგი დახლს უკანიდან გამოსხლტა, გასასვლელში ჩამიდგა და კარისკენ გზა მომიჭრა. როგორც ჩანს, ჩვენ შორის ახლახან დადებულ მნიშვნელოვან შეთანხმებას მასზე დიდი შთაბეჭდილება მოეხდინა და ახლა ხელის ჩამორთმევით სურდა მისი დაგვირგვინება.

– მაშ, შევთანხმდით, – გაიმეორა, – თქვენთვისაც კარგია, ჩემთვისაც კარგი. ასე არ არის?

– ასეა, ასე, – დავეთანხმე და ხელი ჩამოსართმევად გავუნოდე. ამ პატარა წვრილმანისთვის ამოდენა მნიშვნელობის მინიჭება აბსურდად მომეჩვენა, მაგრამ თამაშის გაგრძელება ჩემგან ბევრს არაფერს მოითხოვდა. ესეც რომ არა, უკვე წასვლა მინდოდა და მივხვდი, რაც ნაკლებს ვილაპარაკებდი, მით მალე გავალწევი მალაზიიდან.

– ესე იგი, თქვენ მთხოვთ, მე ვშოულობ. რაც არ უნდა შემიკვეთოთ, ყველაფერს გიშოვით. მ. რ. ჩანგი – საქონლის მომწოდებელი!

ამის შემდეგ ჩემი ხელი კიდევ ორჯერ თუ სამჯერ ღონივრად შეარხია, მერე კარი გამიღო და მომღიმარი სახით და თავის დაკ-

ვრით გამაცილა. მაღაზიიდან გვერდულად გავსრიალდი და თავი სექტემბრის უშუშურ დღეს მივეცი.¹

ერთ მახლობელ სასაუზმეში დავაპირე შესვლა, მაგრამ იმ ოცდო-
ლარიანიდან, რომელიც შინიდან გამოსვლის წინ საფულეში ჩავიდე,

¹ იმ დილის შემდეგ ოცი წელი გავიდა. იქიდან, რაც იმ დღეს ერთმანეთს ვუთხარით, ბევრი რამ უკვე დამავიწყდა. დიალოგის გამოტოვებულ ნაწილს მახსოვრებაში ვეძებ, მაგრამ ერთმანეთთან დაუკავშირებელი რამდენიმე ფრაგმენტის, კონტექსტიდან ამოვარდნილი ფრაზებისა და სიტყვების გარდა არაფერი მახსენდება. ერთადერთი, რაშიც დარწმუნებული ვარ, ისაა, რომ სახელით და გვარით გავეცანი. ეს ალბათ მას შემდეგ მოხდა, რაც ჩემმა თანამოსაუბრემ გაარკვია, რომ მწერალი ვარ. ჩემი ვინაობაც მაშინ იკითხა – ხომ შეიძლება, როდესმე შემთხვევით თქვენს წიგნს გადავანყადო. მახსოვს, ვუთხარი, ორი ვარ-მეთქი, ჯერ ჩემი გვარი დავუხსახლე, მერე კი გავუმეორე, სიდნი ორი-მეთქი. ჩანგის ინგლისური ისედაც მოიკოჭლებდა, ამ „ორ“-მა (მთარგმნელის შენიშვნა: or – ან (ინგ.)) სულ დააბნია, და როცა გაღიმებულმა თავი დავუქნიე, სახეზე უხერხულობის და დაბნეულობის ღიმილი მოფენა. ის-ის იყო, ჩემი გვარის ასო-ასოდ წარმოთქმა დავაპირე, რომ ჩანგმა ხელების განზე ქნევა დაიწყო – ნიჩბის მოსმას ასახიერებდა, რადგან, როგორც ჩანს, ამჯერად მოეჩვენა, რომ oar (მთარგმნელის შენიშვნა: oar – ნიჩაბი (ინგ.)) წარმოთქვით. არა-მეთქი, თავი გავუქნიე და ისევ გავუღიმე. ახლა უკვე საბოლოოდ ნირწამხდარმა ჩანგმა ხმამაღლა ამოიოხრა და თქვა:

– საშინელი ენაა ეს ინგლისური. ჩემი საწყალი ტვინი ვერ ერევა.

ეს გაუგებრობა მანამდე გრძელდებოდა, სანამ დახლიდან ლურჯი რვეული არ ავიღე და ყდის შიდა მხარეს ჩემი სახელი და გვარი მსხვილი ოთხკუთხა ასოებით არ დავუწერე. თითქოს ცნობისმოყვარეობა მაშინლა დაიკმაყოფილა და კმაყოფილმა შემომხედა. ამდენი ჯახირის შემდეგ იმის თქმა კი აღარ მომიინდა, რომ ამერიკაში დასახლებული პირველი ორები სინამდვილეში ორლოვსკის გვარისანი იყვნენ. ბაბუა-ჩემმა გვარი ასეთნაირად შეიმოკლა, რათა მისთვის უფრო ამერიკული ჟღერადობა მიეცა – ზუსტად ისე, როგორც ჩანგმა დაამატა თავისას ის დეკორატიული და აზრსმოკლებული ინიციალები – მ. რ.

სამი კინკილა დოლარი და რალაც ხურდალა შემომრჩენოდა – თუ გადასახადის წილს და მომტანის ფეხის ქირასაც მივათვლიდი, ეს ფული 2.99 დოლარიან სტანდარტულ მენიუსაც ვერ გასწვდებოდა. ხელში საკანცელარიო ნივთებით სავსე ჩანთა მეჭირა, თორემ ფეხით გასაიერნებაზე უარს არ ვიტყოდი. რაკი ამასობაში ამინდიც გვარიანად გაფუჭებულიყო (ცოტა ხნის წინ თითქოს წვრილად ცრიდა, ახლა კი კოკისპირული წვიმა მოდიოდა), ქოლგა გავშალე და შინისაკენ გავეშურე.

შაბათი დღე იყო და დილით, როცა სახლიდან გავდიოდი, ჩემი ცოლი ჯერ კიდევ საწოლში იწვა. გრეისი ყოველდღე ცხრიდან ხუთამდე მუშაობდა და გამოძინებას მხოლოდ შაბათ-კვირას ახერხებდა, უმაღვიძაროდ ადგომის ფუფუნება მხოლოდ ამ დღეებში ეძლეოდა. მის გაღვიძებას მოვერიდე: საძინებლიდან შეძლებისდაგვარად უხმაუროდ გამოვიძურნე, სამზარეულოს მაგიდაზე კი პატარა წერილი დავუტოვე. შინ დაბრუნებულმა აღმოვაჩინე, რომ წერილს რამდენიმე წინადადება ჰქონდა მიწერილი: „სიდნი, იმედია, კარგად ისეირნე. საყიდლებზე გავდივარ. მალე მოვალ, დროებით. გკოცნი, გ.“.

დერეფნის ბოლოს მივაშურე, სადაც პატარა ოთახში კაბინეტი მქონდა მოწყობილი და დილის შენაძენი ჩანთიდან ამოვანწყვე. ჩემი კაბინეტი, გვერდით რომ ტუალეტი იყო, იმაზე დიდი არ იქნებოდა, თუმცა მაგიდას, სავარძელს და მინიატურულ, ოთხთაროიან ვინრო წიგნის კარადას მაინც იტევდა და ჩემს მოთხოვნებს (მოთხოვნები კი დიდი არასდროს მქონია, ჩემთვის ისიც საკმარისი იყო, რომ სიტყვის ქაღალდზე გადატანის საშუალება და სკამი მქონოდა) სავსებით აკმაყოფილებდა. საავადმყოფოდან გამონერის შემდეგ ამ კაბინეტში რამდენჯერმე შევედი, მაგრამ არ მახსენდება, სექტემბრის იმ დილამდე – რომელიც, დღემდე მირჩევნია, სექტემბრის ღირსსახსოვარ დილად მოვისხენიო – სკამზე ერთხელ მაინც დავმჯდარიყავი. ახლა, როცა ჩემი, ბოდიში მომითხოვია და, მოდუნებული უკანალი ხის სკამზე დავდე, თავი ისე ვიგრძენი, როგორც მძიმე და გრძელი გზიდან დაბრუნებულმა კაცმა, როგორც ხელმოცარულმა მოგზაურმა, შინ არყოფნისას დაკარგული მდგომარეობის დაბრუნებას რომ ცდილობს. ნეტარება დამეუფლა იმის გამო, რომ იქ ვიჯექი. მიხაროდა, რომ იქ ჯდომა

ნეტარებას მანიჭებდა და იმ ბედნიერების წინათგრძნობაში, საწერ მაგიდასთან ჯდომა რომ მპირდებოდა, გადავწყვიტე, ეს განცდა დღე-სასწაულოვით აღმენიშნა და ჩემს ლურჯ რვეულში რამე დამენერა.

კალმის გული მეღნით დავტენე, რვეული პირველ გვერდზე გადავშალე და მის პირველ ხაზს თვალი გავუხსნორე. წარმოდგენა არ მქონდა, როგორ უნდა დამენყო წერა. ამ სავარჯიშოს დანიშნულება იმდენად წერა არ იყო, რამდენადაც საკუთარი თავისთვის დამტკიცება: ის რაღაც, რაც ადრე მანერინებდა, ჩემში არ ჩამკვდარიყო. არც მერე ექნებოდა მნიშვნელობა, რას დავწერდი, მთავარი ის იყო, რაღაც დამენერა. ნებისმიერი რამ გამოდგებოდა, ნებისმიერი წინადადება. და მაინც, არ მინდოდა, ახალი რვეულის უხინჯო სითეთრეში მდარე სისულელით შევჭრილიყავი და ამიტომ ფეხს ვითრევი, პატარა კვადრატებს, მკრთალ ცისფერ ხაზებს, რომლებიც ამ სითეთრეს სერავდნენ და ერთმანეთს კვეთდნენ, თვალს დიდხანს ვუშტერებდი. რვეულის ფურცელს მიჩერებულმა ფიქრები ლაღად მივუშვი და ცოტა ხანში გავაცნობიერე, რომ ერთ საუბარს ვისხენებდი, რომელიც ორი კვირით ადრე ჩემსა და ჩემს ერთ მეგობარს, ჯონ ტრაუზეს შორის გაიმართა. როცა ერთმანეთს ვხვდებოდით, წიგნებზე ბევრს არ ვსაუბრობდით ხოლმე, მაგრამ იმ დღეს ჯონმა მითხრა, ბოლო ხანებში იმ მწერლების ხელახლა კითხვა დავინწყე, ახალგაზრდობაში გამორჩეულად რომ მიყვარდაო – მაინტერესებს, მათ მიმართ ჩემმა სიყვარულმა დროს თუ გაუძლოო. უნდოდა, გაერკვია, ისეთსავე შთაბეჭდილებას მოახდენდნენ თუ არა ეს წიგნები, როგორსაც ოცდაათზე მეტი წლის წინათ. ჯერ ათი მწერალი გადაიკითხა ჯონმა, მერე ოცი – ვინ აღარ, ფოლკნერიდან და ფიცჯერალდიდან დაწყებული დოსტოვესკით და ფლობერით დამთავრებული. ზოგ მათგანზე ვისაუბრეთ, მაგრამ ყველაზე მკაფიოდ მეხსიერებაში მაინც ერთი კომენტარი ჩამრჩა, რომელიც მაშინ ამომიტივტივდა, როცა კაბინეტში საწერ მაგიდას მივუჯექი და ჩემ წინ გადაშლილ ლურჯ რვეულს დავაცქერდი. ტრაუზეს კომენტარი დემილ ჰემეთის ერთ-ერთ წიგნში მოთხრობილ ეპიზოდს შეეხებოდა.

– ეს ამბავი, თავისთავად, რომანის მასალაა, – მითხრა მაშინ ჯონმა, – ამაზე ფიქრისთვის მე უკვე ბებერი ვარ, მაგრამ შენწაირ

ახალგაზრდა კაცს კი შეუძლია, ხორცი შეასხას და რაღაცად აქციოს. გასაგიჟებელი მასალაა. შენ მარტო იმაზე დაგჭირდება ფიქრი, როგორ გაშალო ამბავი.²

² ჯონი ორმოცდათექვსმეტი წლის იყო. ამ ასაკში კაცი ალბათ ახალგაზრდად აღარ ითვლება, მაგრამ არც იმდენად ხნიერია, რომ თავი ბებრად ჩათვალოს, მით უფრო, რომ ტრაუზე, თავისი ასაკის კვალობაზე, შესანიშნავ ფორმაში იყო და შესახედად ორმოცდახუთს ოდნავ გადაცილებულ, მონიფულ მამაკაცს ჰგავდა. მაშინ სამიოდე წლის გაცნობილი მყავდა: ჩვენი მეგობრობა გრეისთან ქორწინებას თავისთავად მოჰყვა. მეორე მსოფლიო ომის მომდევნო წლებში გრეისის მამა პრინსტონში ჯონთან ერთად სწავლობდა და მართალია, მერე სხვადასხვა სფეროში გააგრძელეს მოღვაწეობა (გრეისის მამა ვირჯინიაში, შარლოტსვილში ოლქის ფედერალური სასამართლოს მოსამართლე იყო), ახლო ურთიერთობა მაინც შეინარჩუნეს. ამიტომ იყო, რომ მე ჯონი ოჯახის მეგობრად გამაცნეს და არა ცნობილ რომანისტად. არადა, მის ნაწერებს კოლეჯის წლებიდან მოყოლებული სულ ვკითხულობდი და დღემდე ჩვენს ერთ-ერთ საუკეთესო მწერლად ვთვლი.

1952-დან 1975 წლამდე ჯონმა ექვსი წიგნი გამოაქვეყნა, მაგრამ ახლა უკვე შვიდ წელიწადზე მეტი იყო, აღარაფერი დაეწერა. ისიც მართალია, რომ სწრაფად არასდროს მუშაობდა, თან რომანსა და რომანს შორის ჩვეულზე ხანგრძლივი ინტერვალი სულაც არ ნიშნავდა, რომ ჯონი უქმად იყო. საავადმყოფოდან ჩემი გამოწერის შემდეგ რამდენიმე საღამო ერთად გავატარეთ. რას აღარ გადასწავდა ჩვენი საუბარი: ჩემს ჯანმრთელობას (გულწრფელად აწუხებდა ჩემი მდგომარეობა და ცდილობდა, ჩემს ფეხზე დაყენებაში რამე წვლილი მაინც შეეტანა), ჯეიკობს, მის ოცი წლის ვაჟს, რომელმაც ბოლო ხანებში არაერთ უსიამოვნებაში გახვია, „მეტის“ (მთარგმნელის შენიშვნა: ბეისბოლის ნიუიორკული გუნდი; ოსტერის ბევრი პერსონაჟი სწორედ ამ გუნდს გულშემმატკივრობს) თავგანწირულ მცდელობებს, გუნდური თამაში რამენაირად გამოეხსნორებინა („მეტის“ ჩვენი დიდი გატაცება იყო). ამ თემებს შორის რამდენჯერმე მიმახვედრა, რომ თავ-ფეხიანად იყო რაღაც საქმეში, შესაძლოა, რაღაცის წერაში, ჩაფლული, თავისუფალი დროის უმეტესი ნაწილი სწორედ ამ პროექტზე ეხარჯებოდა, რომელიც, თავის მხრივ, თითქოს კარგად მისდიოდა და როგორც ჩანდა, მალეც დაასრულებდა.

ფლიტკრაფტის ეპიზოდს გულისხმობდა, „მალტის შევარდნის“ მეშვიდე თავიდან – იმ საგულისხმო იგავს, სემ სფიელი ბრიჯიდ ო'-შონესის რომ უყვება. ეს ერთი კაცის ამბავია, რომელიც ერთ მშვენიერ დღეს საკუთარი ცხოვრებიდან გააბიჯებს – სხვაგვარად რომ ვთქვათ, გაუჩინარდება. ფლიტკრაფტი ზედმიწევნით ნორმალური, ჩვეულებრივი ტიპია – ვილაცის ქმარი, ვილაცის მამა, ნელგამართული ბიზნესმენი, კაცი, რომელსაც ცხოვრებაზე არ დაეჩივლება. ერთ დღესაც ფლიტკრაფტი სამსახურიდან გამოდის და სასადილოდ მიიჩქარის, როცა ხარაჩომიდგმული სახლის მეათე სართულიდან დიდი ძელი ვარდება და მასთან ისე ახლოს ეცემა, ერთი-ორი ინჩიც და თავს გაუჭეჭყავდა. თუმცა ფლიტკრაფტს ძელი ასცდება და თუ იმას არ ჩავთვლით, რომ ტროტუარიდან ასხლეტილი წვრილი ნატეხი სახეს ოდნავ დაუსერავს, სრულიად უვნებლად გადაარჩება. და მაინც, წერა იმდენად ახლო იყო, რომ ფლიტკრაფტი ამ შემთხვევას ვერაფრით ივინყებს. ჰემეთი წერს, ისეთი განცდა დაეუფლა, თითქოს მის ცხოვრებას ვილაცამ სახურავი ახადა და მისი მამოძრავებელი მექანიზმი დაანახაო. ფლიტკრაფტი ახლალა ხვდება, რომ სამყარო ის არაა, რაც ადრე ეგონა; თურმე არც ნესრიგია და არც აბსოლუტური გონი, რასაც ის ეფუძნება; ესე იგი, თავიდანვე ცდებოდა, როცა ასე მიაჩნდა, თურმე ცხოვრებისა არაფერი გაეგებოდა. სამყაროს შემთხვევის ძალა მართავს. ცხოვრების ყოველ ახალ დღეს ბედის თამაშს ვაწყდებით. თავად სიცოცხლეც ნებისმიერ დროს შეიძლება წაგვერთვას – აი, ასე, უცაბედად, უაზროდ. სადილობას რომ ამთავრებს, ფლიტკრაფტს უკვე გადაწყვეტილი აქვს: ძველებურად ველარ იცხოვრებს, ამ დამანგრეველ ძალას უნდა დაემორჩილოს, საკუთარი ცხოვრება უნდა დაამსხვრიოს – რამე აზრსმოკლებული და, ამავე დროს, სრულიად გააზრებული, უარყოფელი აქტის მეშვეობით. ხანძარი ხანძარშივე უნდა დაინთქას. შინაც კი არ ბრუნდება, რომ ოჯახის წევრებს გამოეთხოვოს, ბანკს მაინც მიაკითხოს და სახსარი რამ მოიმარაგოს; აი, ასე, მაგიდიდან დგება, ქუჩაში გადის, სხვა ქალაქში მიემგზავრება და ცხოვრებას თავიდან იწყებს.